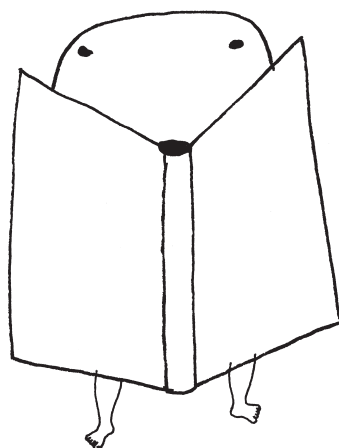

Svenska Barnboksakademin ber att få lämna synpunkter på Litteraturutredningens slutbetänkande "Läsandets kultur."

Då vår huvudsakliga kompetens gäller barn- och ungdomslitteratur har vi begränsat oss till de delar av utredningen som främst rör denna. Eftersom frågan om barns och ungdomars läsning är en central punkt i betänkandet anser vi dock att våra synpunkter borde vara av intresse. Vi berör också något av det som specifikt gäller upphovsmännen.

Läsfrämjande åtgärder

Svenska Barnboksakademin välkomnar LUs förslag Ett läslyft för Sverige, och vi är i huvudsak positiva till förslaget innehåll. Ett par kommentarer:

1) Läsombud i förskola

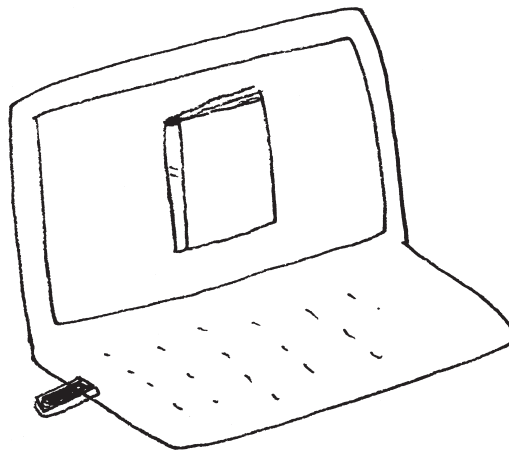
I LU (s.402) föreslås att Skolverket får i uppdrag att initiera en försöksverksamhet med läsombud i förskolan. Vidare föreslås detta ske i samråd med folkbiblioteken och Centrum för lättläst.

Barnboksakademin tycker det är bra att folk- och skolbiblioteken är delaktiga i försöksverksamheten, som förstås bör bli permanent så snart som möjligt. Det personliga lässamtalet mellan förskolepersonal och ett kunnigt läsombud kan ha avgörande betydelse för barnens ingång till litteratur och läsande. En god idé vore då att rekrytera läsombuden bland utbildade bibliotekarierna, som ju redan har stora delar av den kompetens som behövs. Men kompetensen behöver utökas för bibliotekarierna/läsombuden när det gäller läsning och analys av barnlitteratur, inte minst med inriktning på det specifika bilderboksmediet som förskolebarnen allra mest kommer i kontakt med.

Kunskap om hur bilden tillsammans med texten förmedlar innehåll är i många fall bristfällig.

Vidare måste biblioteken tillföras fler tjänster/arbetstimmar, så att inte läsombudsfunktionen blir en börda för redan underbemannade bibliotek.

Vad gäller Centrum för lättlästs deltagande anser vi att det finns många bättre aktörer att välja bland. Att ge barn lust till läsning kräver en annan kompetens än att hjälpa vuxna med lässvårigheter, vilket är Centrum för lättlästs huvudsakliga uppgift.

2) Kompetensutveckling för lärare

LU's diskussion av grundskolelärares kompetens vad gäller läsinlärning och läsförståelse är en av utredningens allra viktigaste punkter.

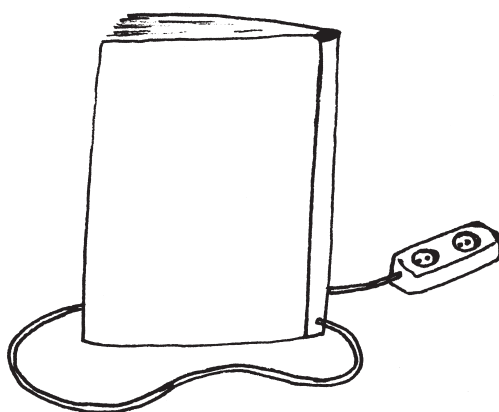
Barnboksakademin menar att:

- en omfattande kompetenshöjning för yrkesverksamma lärare vad gäller förmågan att lära ut och stimulera till läsning är nödvändig och akut.
- vid sidan av läsdidaktik måste litteraturkunskap snarast bli ett centralt inslag i lärarutbildningarna. Vikten av att man i lärarutbildningen bibringar förståelse för skönlitteraturens betydelse i samhället och för individens utveckling får inte underskattas.
- ökade resurser på kulturområdet (t.ex genom Skapande skola, bidrag till läs- och litteraturfrämjande organisationer etc.) är nödvändiga men inte tillräckliga. Kultursektorn kan inte förväntas uppfylla mål som till stora delar är utbildningspolitiska. Den insats som krävs är av en sådan omfattning att den bara kan rymmas inom utbildningsbudgeten.

Skolbibliotek

I likhet med utredningen (s.406) anser Barnboksakademin att ett tillägg om skolbibliotekarier bör göras i Skollagens kapitel 9. Vi anser dock att formuleringen kan skärpas från att huvudmännen "ska sträva" efter att bemanna skolbiblioteken. En rimligare formulering vore: Det är huvudmännens skyldighet att säkerställa att skolbiblioteket är bemannat med behörig personal.

Detta tillägg bör förstås snarast infogas även i Skolinspektionens definition av en tillfredsställande skolbiblioteksresurs.

E-böcker

Utredningen föreslår att utlåning av e-böcker på folk- och skolbibliotek inte ska ligga till grund för biblioteksersättning. Barnboksakademin ser detta förslag som problematiskt av flera skäl:

De enskilda upphovsmännens ersättning för utlån kommer att minska i takt med att allt fler böcker blir digitala. I utredningen hävdas att upphovsmännen kommer att kompenseras för detta högst väsentliga inkomstbortfall genom royaltyersättning från förlagens försäljning av e-böcker. I realiteten utgörs dock marknaden för e-böcker nästan uteslutande av just bibliotek; försäljningen till privatpersoner är fortfarande mycket liten.

För att upphovsmännen ska få rättvis kompensation för sitt arbete borde royaltysatserna på e-böcker höjas väsentligt. Detta kan leda till att utgivningen helt enkelt bli för dyr. Många böcker riskerar att aldrig publiceras alls, än mindre kunna lånas på bibliotek.

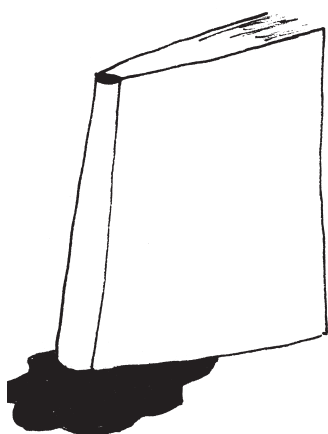
Även den del av biblioteksersättningen som idag tillfaller Författarfondens fria del kommer att minska. Detta innebär en reducering av de punkt- och arbetsstipendier som många författare idag är beroende av. I kombination med minskad ersättning för utlåningen av de egna verken kommer det att leda till stora ekonomiska svårigheter för de allra flesta författare.

Digitalisering av backlist och förstärkt kulturtidskriftsstöd

Utredningen föreseslår fortsatt stöd av förlagens digitalisering av backlisttitlar samt utökat tidskriftsstöd.

Stöd till digital backlist menar vi är bra. För läsarna av barnböcker, läsfrämjandet och folkbildningen är det viktigt med tillgången till äldre titlar. Det är också viktigt för oss som upphovsmän, eftersom våra böcker inte försvinner lika snabbt från marknaden.

Ett utökat tidskriftsstöd med möjlighet för små kulturtidskrifter att betala sina medarbetare är också ett förslag vi stödjer – det skulle öka möjligheten till debatt, artiklar och essäer på barnboksområdet. Det var längesen det fanns någon annan aktör än den lilla barnkulturtidskriften Opsis Kalopsis och ett utökat stöd skulle kunna uppmuntra digitala seriösa nysatsningar som innehöll både kritik och debatt.

Möjligheten att tillgodogöra sig information, att reflektera, kritisera och delta i det demokratiska samtalet – allt är i grunden beroende av god läsförmåga och tillgång till böcker. Skönlitteraturen i text och bild erbjuder dessutom träning i medkänsla, kreativitet och växling mellan perspektiv. För att ge alla barn tillgång till dessa möjligheter - låt det kosta!

Stockholm 26 feb 2013

Ledamöterna i Svenska Barnboksakademin